

Andrzej Wiśniewski

Przegląd wydawnictw prawniczych

Palestra 8/7(79), 67-70

1964

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRZEGLĄD WYDAWNICTW PRAWNICZYCH

S. Włodyka: *Organizacja wymiaru sprawiedliwości w PRL*. PWN. Warszawa 1963 r., s. 336.

Pojęcie wymiaru sprawiedliwości w naszym ustroju nie zostało dotychczas przez naukę w pełni wyjaśnione. Nastąpiło to zapewne — jak pisze autor — z powodu głębokich przemian, jakie zachodzą w praktyce socjalistycznego wymiaru sprawiedliwości w stosunku do poszczególnych jego elementów pojęciowych. Jeśli bowiem wymiar sprawiedliwości jest szczególnym kierunkiem działalności państwa socjalistycznego, to powstaje istotne a nie rozstrzygnięte pytanie, czy wymiarem sprawiedliwości można także nazwać działalność organów czysto społecznych, gdy działalność ich wykazuje wszystkie pozostałe cechy wymiaru sprawiedliwości.

Organy, które biorą udział w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości, dzieli autor na organy jurysdykcyjne (zwane także organami wymiaru sprawiedliwości w znaczeniu ścisłym) oraz organy współdziałające.

Spółród organów jurysdykcyjnych sądy to organy państwowe wyposażone w niezawisłość, powołane specjalnie do sprawowania wymiaru sprawiedliwości i specjalnie pod tym kątem widzenia zorganizowane, uprawnione do wykonywania jurysdykcji w imieniu PRL i wykonujące jurysdykcję w szczególnej formie procesowej, która gwarantuje prawidłowy wymiar sprawiedliwości. Natomiast nie uznaje autor za cechy szczególne sądów: udziału w nich czynnika ludowego (nie ma go np. w Sądzie Najwyższym), jawności rozpoznawania spraw, prawa do obrony (mającego zastosowanie wyłącznie w sprawach karnych), objęcia nadzorem jurysdykcyjnym Sądu Najwyższego, wybieralności sędziów.

Od sądów powszechnych i szczególnych odróżnia autor organy jurysdykcyjne o charakterze quasi-sądowym. Są one powołane specjalnie do sprawowania jurysdykcji, lecz nie wykazują w ogóle lub częściowo pozostałych cech charakteryzujących sądy (np. nie są one wyposażone w przywilej niezawisłości lub też są wyposażone tylko we względną niezawisłość, nie są uprawnione do wydawania orzeczeń w imieniu PRL itp.). Niekiedy jurysdykcja należy do organu nie mającego nawet charakteru quasi-sądowego, tzn. nie powołanego specjalnie do sprawowania jurysdykcji, lecz wykonującego te czynności obok innych, głównych dla tego organu funkcji. Te organy o charakterze quasi-sądowym i pozasądowym dzieli autor na organy o charakterze społecznym (zakładowe komisje rozjemcze, sądy robotnicze, honorowe i koleżeńskie, kolegia karno-administracyjne, komisje do spraw szkód górniczych, komisje lokalowe itp.), na organy o charakterze urzędniczym (państwowy arbitraż gospodarczy, izby morskie, organy uprawnione do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego i w drodze kar pieniężnych, organy finansowe w stosunku do wykroczeń i występków skarbowych itp.), wreszcie na sądy polubowne.

Organami współdziałającymi w wymiarze sprawiedliwości nazywa autor te organy państwowe i niepaństwowe, które biorą udział w wymiarze sprawiedliwości obok organu jurysdykcyjnego w celu zagwarantowania prawidłowości tego wymiaru. Do organów tych należy prokuratura, jako organ będący rzecznikiem interesu społecznego, i organy obsługi prawnej (adwokatura, radcostwa prawne, a także w pewnym sensie notariat), które działają w charakterze rzeczników chronionych przez prawo interesów indywidualnych.

Omawiana książka jest zarysem systemu organizacji wymiaru sprawiedliwości, w którym to zarysie poszczególne organy sprawujące ten wymiar zostały przez autora szczegółowo przedstawione.

Jest to pierwszy podręcznik, który omawia organizację naszego wymiaru sprawiedliwości w sposób całościowy, przedstawiający zarówno obowiązujący stan prawny, jak i istniejące na jego tle różnice zdań i wątpliwości powstałe w doktrynie i w praktyce.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Wyd. Prawn., Warszawa 1964 r. s. 52.

W podręcznym, „kieszonkowym” formacie, stosowanym przy wydawaniu tekstów sądowych, ukazała się broszura zawierająca dwie ustawy z dnia 25 lutego 1964 r.: wchodzący w życie z dniem 1 stycznia 1965 r. Kodeks rodziny i opiekuńczy oraz przepisy wprowadzające Kodeks rodzinny i opiekuńczy.

Kodeks postępowania karnego, przepisy wprowadzające oraz ważniejsze przepisy szczególne. Wyd. XII. Wyd. Prawn., Warszawa 1964 r., s. 304.

Wydanie XII zbioru, zaktualizowane według stanu prawnego na dzień 31 grudnia 1963 r., zawiera tekst Kodeksu postępowania karnego, przepisy wprowadzające kodeks oraz ważniejsze przepisy szczególne z zakresu procesu karnego. Obecne wydanie różni się od poprzedniego m. in. tym, że zawiera przepisy o kosztach sądowych w sprawach karnych.

J. Białobrzęski, M. Wiśniewski: *Podatek od wynagrodzeń i podatek wyrównawczy. Teksty, komentarz, tabele. Wyd. Prawn., Warszawa 1964 r., s. XII + 228.*

Podstawowym założeniem obowiązującej obecnie ustawy z 4 lutego 1949 r. o podatku od wynagrodzeń było dążenie do wprowadzenia jak najbardziej prostych zasad obliczania tego podatku. Jednakże skala zawarta w ustawie wprowadziła dość znaczną progresję podatkową, która nie została później zmieniona stosownie do wzrostu płac nominalnych. W celu łagodzenia tej progresji wprowadzono następnie liczne wyjątki (od przyjętej zasady opodatkowania całej sumy wynagrodzeń wypłacanych w danym okresie), polegające głównie na odrębnym opodatkowaniu pewnych składników wynagrodzenia.

Poza wynagrodzeniem za pracę — podatkiem od wynagrodzeń objęte są także przychody z tytułu umowy o dzieło lub umowy zlecenia zawartej pomiędzy jednostką gospodarki społecznej a osobą pozostającą w stosunku pracy z taką jednostką. Podatkiem tym objęte też zostały przychody z działalności naukowej, oświatowej, artystycznej, literackiej i publicystycznej, a także wynagrodzenia osób spełniających obowiązki społeczne i obywatelskie. Poza tym Minister Finansów na podstawie delegacji ustawowej rozciągnął przepisy ustawy również na niektóre inne przychody. Ponieważ w tym ujęciu podatek od wynagrodzeń stał się w stosunku do niektórych rodzajów przychodów podatkiem przychodowym, wprowadzona została zasada wyłączenia z podstawy obliczania podatku części niektórych wynagrodzeń zużywanej na koszty uzyskania przychodów. W tych warunkach nie

można się dziwić temu, że po wprowadzeniu tych licznych wyjątków i odrębności, a także po dwukrotnej zmianie skali podatkowej (przy czym obniżka nie zawsze dotyczy wszystkich grup płatników), podatek od wynagrodzeń stał się jednym z najbardziej skomplikowanych podatków.

W dotychczasowej literaturze było tylko jedno opracowanie komentarzowe przepisów o podatku od wynagrodzeń, mianowicie Jerzego Opydy z 1952 r. Już sama data wydania wskazuje, jak mało mogło być ono przydatne dla obecnej praktyki.

Autorzy omawianego opracowania zebrali i zaktualizowali wszystkie obowiązujące przepisy prawne, podając je w formie jednolitych tekstów. Zamieszczone teksty okólników zostały zaktualizowane przez zastąpienie powołanych w nich przepisów przepisami obecnie obowiązującymi. Poza tym w osobnym rozdziale zamieszczono przepisy o podatku wyrównawczym, jako tematycznie związane z podatkiem od wynagrodzeń.

Wszystkie te przepisy zostały opatrzone cennym komentarzem autorów.

W książce znajdują się też tabele, które zawierają obliczone kwoty podatku od poszczególnych kwot wynagrodzeń wraz ze szczegółowymi objaśnieniami, a także tabela norm wartości pieniężnej świadczeń w naturze i norm kosztów uzyskania wynagrodzeń.

Książka zaopatrzona jest w chronologiczny skorowidz okólników Ministerstwa Finansów oraz w alfabetyczny skorowidz rzeczowy.

Ustrój sądów powszechnych. Teksty ustaw. Wyd. Prawn., Warszawa 1964 r., s. 76.

Książeczka zawiera jednolity tekst prawa o ustroju sądów powszechnych w brzmieniu obwieszczenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 lutego 1964 r., ustawę o ławnikach ludowych w sądach powszechnych z dnia 2 grudnia 1960 r. oraz trzy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości: z dnia 7 listopada 1960 r. o aplikantach i asesorach sądowych, z dnia 9 grudnia 1953 r. w sprawie tłumaczy przysięgłych i z dnia 12 października 1959 r. o biegłych sądowych.

Z. Rybicki: Zarządzanie gospodarką narodową w PRL. Zagadnienia administracyjno-prawne. Instytut Nauk Prawnych PAN. PWN, Warszawa 1963 r., s. 240.

Państwo socjalistyczne, realizując zasady gospodarki planowej, nie może się obejść bez stosowania „nakazów” i „zakazów” w kierowaniu rozwojem ekonomicznym. Skoro więc w zarządzaniu gospodarką narodową istnieją owe „środki administracyjne”, to ich rola, wzajemne powiązanie i tendencje rozwojowe powinny być przedmiotem badań, tym bardziej że w tym zakresie istnieje wiele niejasności. Wystarczy tu wspomnieć, że samo określenie „środki administracyjne” nie jest rozumiane w sposób jednolity i dostatecznie precyzyjny.

Rozważania autora skupione są głównie wokół administracyjno-prawnych form działania organów państwowych, które są powołane do kierowania i zarządzania gospodarką narodową. Za formy takie należy uważać środki działania podejmowane na podstawie i w ramach obowiązującego prawa administracyjnego.

Oczywiście rozważania o środkach administracyjnoprawnych nie mogą być oderwane od ekonomicznych metod zarządzania. Stąd też bogata problematyka poruszona w książce dotyczy zarówno ekonomicznych i prawnych środków działania w zarządzaniu gospodarką, interwencjonizmu we współczesnych systemach gospodarczych, programowania i planowania rozwoju gospodarczego, jak i centra-

lizmu demokratycznego w gospodarce socjalistycznej oraz planowego zarządzania tą gospodarką.

W pracy zostały szczegółowo przedstawione uprawnienia centralnych i terenowych organów państwowych zarządzających gospodarką, zjednoczenia przedsiębiorstw państwowych, warunki i formy działalności tych organów, problemy prawne koordynacji gospodarczej oraz uprawnienia dyrektora przedsiębiorstwa państwowego.

Konstytucja i podstawowe akty ustawodawcze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Opr. Andrzej Gwiżdż i Janina Zakrzewska. Wyd. IV. Wyd. Prawn., Warszawa 1964 r., s. 336 + 4 plansze.

Czwarte, uzupełnione i zaktualizowane wydanie znanego już zbioru podstawowych aktów ustawodawczych PRL różni się od wydań poprzednich przede wszystkim tym, że zostały z niego usunięte akty o charakterze historycznym, pozostawione zaś tylko te, które do dziś zachowały swą aktualność.

Zbiór otwiera tekst Manifestu PKWN z 22 lipca 1944 r., po którym następują przepisy z lat 1944—1950 dotyczące podstawowych reform społeczno-gospodarczych. W częściach zbioru dotyczących naczelnych organów władzy i administracji państwowej znajduje się szereg przepisów trudnych do odnalezienia, jak np. ustawy i dekrety o utworzeniu i zakresie działania urzędów poszczególnych ministrów, regulamin sejmowy itp. W dalszych częściach, obejmujących m.in. przepisy o terenowych organach władzy państwowej, samorządzie robotniczym i zarządzie gospodarką narodową, budżecie państwa, sądach i prokuraturze, znajduje się także nowa ustawa o adwokaturze, ustawa o obywatelstwie polskim, jednolite teksty dekretów o przedsiębiorstwach państwowych i o państwowym arbitrażu gospodarczym.

Prace Prawnicze. Zeszyt 10. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego LXV. Nakładem UJ. Kraków 1963 r., s. 234.

Kolejny tom prac prawniczych Uniwersytetu Jagiellońskiego zawiera sześć rozpraw z różnych dziedzin prawa.

Z zakresu prawa państwowego znajdują się tam trzy rozprawy: Witolda Zakrzewskiego o działalności prawotwórczej z mocy ustawy w Polsce Ludowej, Marka Sobolewskiego o interpretacji zasad Konstytucji i odpowiadających im pojęciach prawnych oraz Eugeniusza Zwierzchowskiego o zagadnieniach delegacji ustawodawczej Polski międzywojennej (od pełnomocnictw W. Grabskiego do konstytucji kwietniowej).

Jan Pawlik w rozprawie z zakresu prawa finansowego omawia — na przykładzie regionu krakowskiego — kształtowanie się dochodów rad narodowych na terenach o różnym charakterze gospodarczym.

Cywilistykę reprezentuje praca Sylwestra Wójcika o odgraniczeniu umowy o dzieło od umowy o pracę i od umowy zlecenia.

Tom zamyka referat Stefana M. Grzybowskiego wygłoszony na V Kongresie Międzynarodowej Akademii Prawa Porównawczego w Brukseli, omawiający Powszechną konwencję o prawie autorskim z 1952 r. na tle prawa polskiego.

A. Wiśniewski